



BEERSE, TOEKOMSTLAAN 9

Archeologienota: Programma van maatregelen.

RAPPORT NR. 1376

Titel

Archeologienota Beerse, Toekomstlaan: Verslag van Resultaten

Auteur(s)

Jeroen Vermeersch & Jeroen Verrijckt

Erkende archeoloog

2015/00053 - Jeroen Verrijckt

Projectnummer J. Verrijckt

2023-246

Projectnummer Onroerend Erfgoed

2023E161

Plaats en datum

Beerse, 5/09/2023

INHOUD

Inhoud.....	2
1 Administratieve gegevens	3
1 Gemotiveerd advies	4
1.1 Aanleiding vooronderzoek.....	4
1.2 Resultaten vooronderzoek	4
1.3 Afweging noodzaak verder onderzoek	6
2 Programma van maatregelen	8
Geen gegevens voor lijst met afbeeldingen gevonden.....	9
3 bibliografie	9

1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode J. Verrijckt		2023-246
Projectcode Onroerend Erfgoed		2023E161
Locatie	Provincie	Antwerpen
	Gemeente	Beerse
	Straat	Toekomstlaan
Kadastrale gegevens	Gemeente	Beerse
	Afdeling	1
	Sectie	C
	Percelen	385M24, 285N21, 385Y32 en 385X32
Coördinaten	Noordoost	X: 183.386 Y: 221.809
	Noordwest	X: 183.169 Y: 221.755
	Zuidoost	X: 183.418 Y: 221.611
	Zuidwest	X: 183.278 Y: 221.575
Oppervlakte plangebied		Ca. 37.031 m²
Oppervlakte bodemingreep		Ca. 4.677 m²
Erkend Archeoloog		2015/00053 – Jeroen Verrijckt

1 GEMOTIVEERD ADVIES

1.1 Aanleiding vooronderzoek

De aanleiding van het vooronderzoek is de aanvraag van een omgevingsvergunning voor sloopwerkzaamheden langsheen de Toekomstlaan 9 te Beerse. Meer informatie over de aanleiding van het vooronderzoek is terug te vinden in het verslag van resultaten.

1.2 Resultaten vooronderzoek

Tijdens het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem kon enkel het bureauonderzoek uitgevoerd worden. Op basis van dit vooronderzoek zonder ingreep in de bodem was het mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed op het terrein.

De geschiedenis van Beerse verliep in hoge mate parallel met deze van Vosselaar, waarmee het een heerlijkheid vormde. Beide maakten in 1346 deel uit van het Land van Turnhout, toen dit als bruidsschat aan Maria van Brabant werd geschonken. Na de dood van Maria (1399) werd het land terug Brabants bezit, hoewel het nog apart bestuurd werd. Nadat Maria van Hongarije van 1546-1558 in het bezit van het Land van Turnhout was geweest, werden Vosselaar en Beerse daaruit gescheiden in 1559 en verpand aan Jan van Renesse, heer van Elderen. Van deze laatste werden Vosselaar en Beerse teruggekocht om opnieuw als een deel van het Land van Turnhout te worden afgestaan aan Filips Willem van Oranje (1612-1618). Vanaf de Vrede van Munster bleef het een deel van het Land van Turnhout, tot aan het Ancien Regime. Op kerkelijk gebied schonk de bisschop van Kamerijk in 1187 het altaar van Beerse, Vosselaar en Vlimmeren aan de abdij van Groot-Bijgaarden. Het bekegtingsrecht werd in 1426 afgekocht door de Witheren van de Sint-Michielsabdij.

Tot aan 1870 was Beerse slechts een dorp van een duizend inwoners dat voornamelijk van de landbouw leefde. Langsheen het kanaal, dat in 1865 werd aangelegd, verrezen een twintigtal steenbakkerijen, een cementfabriek en een betonfabriek. Vanaf 1910 kwam er ook een nonferrometaalnijverheid.

Op de cartografische bronnen kan men aflezen dat de omgeving rondom het plangebied vanaf de 18e eeuw een heidegebied was. Tot het midden van de 19e eeuw zijn er geen gebouwen in de nabije omgeving gebouwd.

De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 15 en 30m + TAW, waarbij de hoogte in het noorden afloopt naar het zuiden. Het plangebied zelf bevindt zich tussen 23 en 24 m + TAW. Binnenin het plangebied zijn de hoogteverschillen beperkt. Mogelijk werd het terrein rondom de bedrijfsgebouwen opgehoogd. Op 350 m ten zuiden van het plangebied start de Dekkersvenloop, die uitmondt in de Laakbeek. Deze zal op ongeveer 8 km van de samensmelting uitmonden in de Aa. Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied gekarteerd als Zdg en ZAg bodem. Een Zdg bodem is een matig natte zandgrond met duidelijke humus en/of ijzer B-horizont. In de meeste gevallen is de bouwvoor van deze gronden 30-40 cm dik en donkergrijs. Het zijn vrij natte gronden in de winter, met een gunstige waterhuishouding in de zomer. Een ZAg bodem is een zeer droge tot matig natte zandgrond met duidelijk humus en/of ijzer B horizont. Deze zeer droge tot matig natte complexen

vertonen een uitgesproken microreliëf in een oud duinlandschap waar zeer droge en matig natte, meestal Podzolen op korte afstand naast elkaar voorkomen. De gronden met dikke humeuze bovengrond kenmerken de matig natte lager gelegen delen.

In de omgeving van het plangebied zijn verschillende archeologische vondsten aangetroffen. Deze zijn afkomstig uit sites van het Mesolithicum, late IJzertijd en de late Middeleeuwen. Uit de overige periodes zijn in de omgeving geen vondsten gekend.

Zoals reeds aangehaald werden al twee bureauonderzoeken uitgevoerd voor het plangebied waartoe deze archeologienota betrekking heeft (ID 15473 en 21703). Gezien de landschappelijke ligging kon er een hoge verwachting worden opgesteld voor het aantreffen van potentieel aanwezige artefactsites uit de steentijd. Voor sporensites vanaf de metaaltijden werd er eerder een lage tot matige verwachting opgesteld.

Op basis van het landschappelijk booronderzoek net ten oosten van het plangebied, kon worden vastgesteld dat de bodem reeds grondig verstoord is geraakt bij de bouw en afbraakwerkzaamheden van de toenmalige industriebebouwing. Enkel in het bos (oostelijke deel van het plangebied) werd een intacte bodemopbouw aangetroffen in de vorm van een podzol. Aangezien er een hoge verwachting was voor het potentieel aanwezige steentijd artefactsites werd beslist om verkennende archeologische boringen uit te voeren binnen de boszone. De zones buiten het bos (t.h.v. de toenmalige industriebebouwing) werd gezien de hoge verstoringsgraad vrij geschreven van verder archeologisch onderzoek. Na de uitvoering van de verkennende archeologische boringen werden er geen artefacten of andere sporen aangetroffen die wijzen op menselijke aanwezigheid binnen het plangebied in de prehistorie. Gezien de lage verwachting op sporensites vanaf de metaaltijden en de minimale kans op het bekomen van degelijke kenniswinst deed beslissen om het archeologisch traject binnen die onderzoekszone stop te zetten (ID 21506).

In het kader van de nieuwe archeologienota t.b.v. de nieuwe omgevingsvergunning voor de geplande werken binnen het overige deel van het plangebied werd beslist om enkele controleboringen te plaatsen. In totaal werden er 5 controleboringen uitgevoerd. Bij 4 van de 5 controleboringen is gebleken dat de bodem binnen het plangebied, net zoals bleek uit het bovengenoemde landschappelijke booronderzoek, danig verstoord is. Bij 1 boring werd het archeologisch niveau op 30 cm onder het maaiveld aangetroffen. Dit bleek echter een uitzondering te zijn binnen het plangebied. De overige 4 boringen tonen aan dat de bodem reeds danig verstoord is tot minstens 130 cm onder het maaiveld. Met die reden kan er dan ook eerder een lage archeologische verwachting worden opgesteld voor vrijwel gehele plangebied. De ruimte rondom boring 1 is vrij beperkt (ca. 200 m²). Gezien de lage archeologische verwachting en de beperkte oppervlakte is de kenniswinst die verder archeologisch onderzoek binnen dit deeltje van het plangebied eveneens zeer laag te noemen.

Op basis van deze gegevens kan gesteld worden dat de bodem binnen het gehele plangebied reeds danig verstoord is geraakt doorheen de tijd. Op basis van deze gegevens kan er voor het gehele plangebied een eerder lage archeologische verwachting worden opgesteld.

De opdrachtgever plant op het terrein een aantal gebouwen en verhardingen te slopen. De twee hallen (centraal en in het oosten) worden gesloopt. Op basis van de gegevens op het terrein dat aan het oosten grenst was de bodemverstoring ter hoogte van de bebouwing aldaar tot 130cm-mv. De te slopen gebouwen hebben een gezamenlijke oppervlakte van c. 6.343m². Het gaat om de opslaghal (3.280m²), de bedrijfshallen/werkplaats (2.530m²) en de kantoren (533m²). Delen van de verharding in het plangebied worden eveneens verwijderd. Het gaat om een totaal van 4.475m² en bestaat uit beton (3.600m²), betonklinkers (700m²) en kasseien (175m²). De diepte van de verharding is niet precies gekend maar gaat doorgaans tot 40 à 50cm diepte. In totaal hebben de werken dus een oppervlakte van c. 10.818m².

Gezien de werken binnen de verstoorde bodem zullen plaatsvinden is er geen archeologische verwachting en wordt er geen verder onderzoek geadviseerd.

Gezien de gekende verstoring door bebouwing (vermoedelijk tot 1,3m -mv) en ook in het oostelijke deel van het plangebied waar door middel van controleboringen verstoringen van de bodem zijn vastgesteld zal er geen potentieel meer zijn op kenniswinst. In de beperkte zones waar een podzolbodem nog kan aanwezig zijn zal het gaan om een beperkte oppervlakte. Daarenboven is net ten oosten van het plangebied vastgesteld dat er daar alvast geen artefactensite aanwezig is. De kenniswinst zou in elk geval beperkt zijn gezien de werken beperkt blijven tot de reeds verstoorde zones.

1.3 Afweging noodzaak verder onderzoek

Na een uitgebreide bureaustudie waarbinnen historische, cartografische, geologische, geografische en bodemkundige bronnen werden onderzocht en teruggekoppeld aan het hedendaagse terreingebruik en de plannen van de opdrachtgever, kan geconcludeerd worden dat de terreinen zwaar verstoord werden in het verleden. Dit bleek uit controleboringen binnen het plangebied en een landschappelijk bodemonderzoek gevolgd door verkennende boringen op het naastgelegen terrein. De verstoring zat steeds tot 130 cm-mv. Slechts op een paar plaatsen werd een originele podzolbodem aangetroffen, dit evenwel binnen een beperkte zone, omgeven door verstoringen. Bij het verkennend booronderzoek werden geen artefacten aangetroffen.

Na een fase in het vooronderzoek volgt geen verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek voldoende informatie gegenereerd is om (Code van Goede Praktijk, p. 31):

1. Een archeologienota of nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staft, of;

2. Een archeologienota of nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staft (doordat de geplande bodemingrepen geen impact hebben op het eventueel aanwezige erfgoed of doordat verder onderzoek van het aanwezige erfgoed geen nuttige kenniswinst zou opleveren), of;

3. Een archeologienota of nota op te maken die de noodzaak voor een archeologische opgraving staft én een plan van aanpak hiervoor biedt, of;

4. Een archeologienota of nota op te maken die de mogelijkheid voor een behoud in situ staft én een plan van aanpak hiervoor biedt.

Op basis van controleboringen bleek het oosten van het plangebied reeds sterk verstoord tot een diepte van 130 cm -mv. Ook op het aangrenzende terrein is dit vastgesteld. Daarenboven werd daar bij een landschappelijk bodemonderzoek en verkennende boringen geen redenen gevonden om verder onderzoek te doen. Gezien de bebouwing binnen het plangebied is een gelijkaardige verstoring te verwachten. Ook andere delen, zoals de wadi/vijver is eerder al deels gedempt. Op een aantal plaatsen is wel een originele podzolbodem aangetroffen maar het gaat dan steeds om een beperkte zone tussen de verstoringen in. Kennispotentieel zal hier dus niet vergroot worden te meer omdat de sloopwerken binnen de verstoorde zones blijven.

Op basis van bovenstaande argumentatie word een advies gegeven om de terreinen vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Een programma van maatregelen werd hierdoor niet opgemaakt. Daarom adviseert J. Verrijckt bvba om het plangebied vrij te geven voor verdere ontwikkelingen.

2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan geconcludeerd worden dat er geen vervolgonderzoek noodzakelijk is. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek is met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed, het potentieel op kennisvermeerdering en de haalbaarheid van eventueel verder onderzoek.

Een doorslaggevende factor in het bepalen of verder onderzoek noodzakelijk is, is de lokale geschiedenis van het terrein. De beslissing om geen vervolgonderzoek te adviseren steunt op de volgende redenering:

- Voldoende info aanwezigheid site: JA.
- Site aanwezig: Nee, er zijn geen aanwijzingen voor de aan- of afwezigheid van een archeologische site.
- Voldoende info over kennispotentieel en technische haalbaarheid project: Sinds de ontwikkeling van het plangebied is het terrein bebouwd en verhard. Eerder bodemonderzoek op het oostelijke deel van het plangebied en het terrein ten oosten ervan (dat eerder deel uitmaakte van eenzelfde zone) is op het grootste deel van het terrein een bodemverstoring tot 130cm -mv vastgesteld. Daardoor is het archeologische niveau (30cm -mv) verstoord. Kenniswinst valt niet meer te behalen te meer omdat de werken ook binnen de verstoorde zone blijven. J. Verrijckt bvba geeft dan ook het advies om de terreinen vrij te geven.

Indien tijdens de werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht. Deze bepalingen zijn terug te vinden in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. Eventuele toevalsvondsten dienen binnen drie dagen na ontdekking gemeld te worden bij Onroerend Erfgoed.

Geen gegevens voor lijst met afbeeldingen gevonden.

3 BIBLIOGRAFIE

BORSBOOM, A. & VERHAGEN, P. 2012. *KNA Leidraad Inventariserend Veldonderzoek Deel: Proefsleuvenonderzoek* (IVO-P). SIKB

HANECA, K., DEBRUYNE, S., VANHOUTTE, S., & ERWYNCK, A. 2016. Archeologische vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed 48.

TOL, A. J., VERHAGEN, P. & VERBRUGGEN, M. 2012. *Leidraad inventariserend veldonderzoek. Deel: karterend booronderzoek*, KNA-leidraden, Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer, Gouda.

VAN GILS, M. & MEYLEMANS, E. 2019. *Prospecteren naar steentijd artefactensites – versie 1*, agentschap Onroerend Erfgoed.

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0), 2019.